

Michelle Visser

*Opstand*



ISBN 978-90-225-6504-9  
ISBN 978-94-6023-928-1 (e-boek)  
NUR 301

Omslagontwerp: Wil Immink Design  
Omslagbeeld: © Lee Avison / Trevillion Images  
Auteursfoto: © Gijs Dijkgraaf  
Zetwerk: Text & Image

© 2014 Michelle Visser en Meulenhoff Boekerij bv, Amsterdam

Niets uit deze uitgave mag openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, internet of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

## PROLOOG

*Antwerpen, 5 februari 1831*

**E**r blaast een ijskoude wind door de straten van de Belgische stad. Karlijn trekt haar schouders hoog op en stopt haar handen in de zakken van haar mantel, maar de kou laat zich niet buitensluiten. De mensen om haar heen hebben haast en besteden geen aandacht aan haar. Terwijl ze zo onopvallend mogelijk haar weg zoekt door de onbekende stad, struikelt ze over een steen en schaaft de punt van haar schoen. ‘Verdorie!’

Ze krimpt ineen en drukt haar vingers tegen haar lippen. Schichtig kijkt ze om zich heen, maar ze ziet geen boze of argwanende blikken.

Niet voor het eerst sinds ze die dag uit de reiskoets stapte, vraagt ze zich af of wat ze doet niet heel erg dom is. Zelfs voor haar. Ze weet toch dat noorderlingen in België niet meer welkom zijn? En ze kan het de Antwerpenaars niet kwalijk nemen – een blik op de beschadigde en uitgebrande gebouwen die het resultaat zijn van het bombardement van enkele maanden geleden, roepen afschuw en schaamte bij haar op. Afschuw vanwege alle gewonden en doden die zijn gevallen en vanwege de ravage die de beschieting in een groot deel van de stad heeft aangericht. En schaamte omdat het Hollanders waren die Antwerpen hebben aangevallen. Haar eigen volk. Als de zaken omgekeerd waren, als Utrecht door Belgen was beschoten, had zij de Belgen ook wel kunnen wurgen.

Ze dwingt die gedachte naar een uithoek van haar brein. Ze is hier. Punt. En ze is hier niet voor niets. Bovendien kan ze terugvallen op haar kennis van de Franse taal, de taal van haar overleden moeder. Met een beetje geluk en als ze verstandig te werk gaat, heeft nie-

mand in de gaten dat ze uit het noorden komt.

Karlijn strekt haar rug en loopt verder.

Twee armoedig geklede mannen zijn in het portiek van een groot huis weggedoken, in een poging uit de klauwen van de ijzige rukwind te blijven. Ze lijken op elkaar en op soortgelijke kerels die in Utrechtse steegjes rondhangen: met een ongezonde huidskleur, een alerte blik in de ogen en een valse jas om hun magere lijf. Karlijn negeert ze, maar ze voelt hun blikken prikken.

‘Bonjour,’ mompelt ze in het voorbijgaan.

Voor het eerst in haar leven wenst ze dat ze beter haar best had gedaan tijdens de lessen Frans die ze van haar vader moest volgen. ‘Al weer? Ik wil helemaal geen Frans leren,’ jengelde ze keer op keer.

‘Als je groter bent, zul je blij zijn dat je de taal van je moeder beheerst. En nu niet meer zeuren.’ Dat was steevast vaders antwoord, en dan zat er niets anders op dan met een norske trek op haar gezicht, aan de zijde van haar brave zus, gehoorzaam naar het huis van die naar look riekende Française aan de Utrechtse Vrouwjutenstraat te gaan.

Niemand had toen kunnen bevroeden dat de zussen die talenkennis ooit nodig zouden hebben om zonder kleerscheuren in het vijandelijke België te kunnen verblijven.

Karlijn merkt dat de haartjes op haar arm overeind komen, maar negeert het gevoel zoals ze de starende mannen negeert.

Ze draait zich pas om wanneer ze achter zich rennende voetstappen hoort. Die komen snel dichterbij en ze stapt achteruit, drukt haar rug tegen de muur en haar trillende handen tegen haar borst in een belachelijke poging zichzelf te beschermen. Terwijl ze haar hart voelt bonzen, rent het groepje arbeiders haar voorbij.

De twee mannen in het portiek roepen hun iets na en krijgen een antwoord in een accent dat Karlijn niet goed verstaat. Ze vangt iets op over een boot en ze hoort hen de Schelde noemen, maar wat precies de oorzaak is van hun opwinding begrijpt ze niet. Het is voor de twee mannen echter voldoende reden om hun beschutte plek te verlaten en er eveneens de pas in te zetten. Ze spurten weg in de richting van de buitenste stadsrand, waar de rivier stroomt.

Voor ze zelf weer in beweging komt, schiet er een zwarte veeg voor Karlijns voeten langs en ze slaakt een gil. Zwetend en trillend kijkt ze de kat na die in een steeg verdwijnt.

Ophouden nu, roept ze zichzelf boos tot de orde. Kom op, je bent hier met een reden.

Die reden is Gijs, de man van wie ze houdt. Tenminste, dat zou kunnen. Daar moet ze achter zien te komen. Wat ze zeker weet is dat ze niet houdt van Rein, de man die haar vader voor haar heeft uitgekozen. De man voor wie ze in een opwelling is weggevlucht uit haar geboortestad Utrecht, en alles wat haar vertrouwd is heeft achtergelaten.

Ze is eigenlijk op weg naar Brussel, waar haar getrouwde zus Sabine woont en waar ze onderdak hoopt te vinden nu haar leven op zijn kop staat. Maar de weg van Utrecht naar Brussel voert langs Antwerpen en zo kwam de gedachte bij haar op om hier op zoek te gaan naar Gijs. Stoere Gijs. Bij de herinnering aan zijn geur, zijn lichaamswarmte, zijn gespierde armen en zijn kus sluit ze een moment haar ogen en wordt elk flintertje twijfel over haar aanwezigheid hier verdreven. Eén brief heeft ze van hem gehad als antwoord op haar eigen hartstochtelijke epistel. Hij schreef uitgebreid maar zonder een woord van liefde, en zonder terug te komen op hun gepassioneerde kus in haar vaders drukkerij. Het leek bijna alsof hij vergeten was wat ze hadden gedeeld. Hij schreef alleen maar over de citadel van Antwerpen waar hij was gelegerd, en over zijn waardering voor ene kapitein Van Speijk, op wiens boot hij wilde dienen.

Ze heeft de brief in woede en teleurstelling vernietigd, maar de inhoud staat nog altijd in haar geheugen gegrift. En ze weet zeker dat er meer moet zijn, dat Gijs meer voor haar moet voelen dan uit zijn brief bleek. Wanneer ze terugdenkt aan al die keren dat ze samen in de drukkerij stonden, zij aan zij bij een stapel drukwerk, en aan hun gesprekjes en vooral aan die keer dat hij zijn handen in haar zij zette en haar lachend boven zich uit tilde, dan weet ze dat Gijs en zij voor elkaar bestemd zijn. Dus moet ze hem vinden.

Vastberaden begint ze weer te lopen in de richting van de rivier,

waar ze misschien Nederlandse soldaten zal vinden bij wie ze kan informeren naar de man die ze zoekt.

Wanneer ze een kruising nadert, schiet uit de andere straat nog eens een tiental mannen voorbij. Ze dragen hamers en andere werktuigen als wapens, en hun gezichten staan grimmig. Twee vrouwen volgen hen; ze zien er al even onverzettelijk uit als die kerels.

Het is niet pluis, dat is zeker. Misschien zou Karlijn moeten omkeren en weglopen van wat er staat te gebeuren. Ze zou terug kunnen gaan naar het plein waar de diligence haar heeft afgezet en op de volgende kunnen wachten om zo snel mogelijk naar haar zus in Brussel door te reizen. Maar ze is hier nu, in Antwerpen, dicht bij Gijs, die haar een verklaring schuldig is en haar hopelijk opnieuw zal kussen, en die een uitweg uit haar benarde situatie thuis zal bieden. De kans is misschien klein, maar van verstandig gedrag is ze nog niet vaak beschuldigd, dus zet Karlijn haar tocht voort. Ondanks alles is ze bovendien nieuwsgierig naar de oorzaak van de onrust. Waar rennen die mensen naartoe?

Ze ruikt het water al voor ze de Schelde ziet, en ze zet er een sukeldrafje in. Ze slaat een hoek om en dan liggen de kade, de rivier en het vlakke land aan de overzijde van de Schelde voor haar. De wind heeft hier vrij spel en jaagt feller dan ooit over land en water. Steeds meer lokken haar hebben zich onder Karlijns hoed vandaan geworsteld en slaan als zweepjes tegen haar wangen en hals.

De grauwe Schelde, waarin nog restanten van het winterijs drijven, stroomt ruw door zijn bedding. Bruingrijze schuimkoppen dansen op de golven en spatten tegen een schip dat steeds weer tegen de kant aan stoot. Het is een grote boot, volgeladen met mannen die paniekerig over het dek snellen en schreeuwen tegen de Belgen die zich op de kade hebben verzameld. Nog steeds stromen de mensen vanuit de stad toe. Karlijn ziet arbeiders met geharde koppen en stevige vuisten, en gewapende leden van de burgerwacht die elkaar opzweepen met hun kreten; ze ziet burgers in alle soorten en maten: mannen, vrouwen, bejaarden en kinderen en zelfs een paar hevig blaffende honden rennen voorbij en verzamelen zich op de

kade, vlak voor het schip. Onder het donkere wolkendek en met een fluitende wind in de oren is de dreiging bijna tastbaar.

Ook al heeft Karlijn er nog nooit een gezien, ze begrijpt meteen dat het schip een kanonneerboot is. Het zit vol soldaten en matrozen die de opdracht hebben de stad Antwerpen onder de duim te houden. De monden van de vuurwapens op het dek staan inderdaad dreigend op de stad gericht, maar het is duidelijk dat de bemanning het schip niet meer onder controle heeft.

Enkele Belgen doen een poging om op het schip te klimmen. De matrozen slagen erin ze af te weren, ziet Karlijn, maar dat kan niet lang zo doorgaan. De Antwerpenaars zijn ver in de meerderheid, en nog altijd komt er volk uit de straten rennen.

Vastbesloten baant Karlijn zich een weg tussen de omstanders door. Ze wringt, duwt en stoot met haar ellebogen tegen ribbenkasten als dat nodig is. Eén gedachte beheerst haar: misschien is Gijs op dat schip. Het is hem vast gelukt om overgeplaatst te worden en wie weet op dit schip!

Hoop en angst strijden in haar hoofd om voorrang. Ze glipt langs een boom van een kerel en houdt haar blik onafgebroken op de mannen aan dek gericht. Ze is bijna zo dichtbij dat ze gezichten kan onderscheiden. Haar benen blijven als vanzelf in beweging en ze hijgt licht van spanning.

Wat als hij er is?

Wat als ze hem ziet?

Geschreeuw vult haar oren, een steen vliegt rakelings langs haar hoofd, in de richting van het schip, en raakt een man voor haar. 'Ah!' brult hij en ze ziet bloed uit de wond in zijn hoofd druppelen.

Nu kan Karlijn de individuele matrozen zien. Terwijl de mensen om haar heen stenen naar de boot gooien, schreeuwend hun haat voor de Hollanders uiten en met hun vuisten in de lucht stoten, laat Karlijn haar blik langs de matrozen glijden: twee grote mannen die woest terugschreeuwen, een matroos met helblond haar, een klein kereltje met bijna zwart haar, een korte, dikbuikige matroos... Als Gijs zich tussen hen bevindt, is hij in gevaar. Maar toch verlangt Karlijn er intens naar zijn gezicht te zien.

‘Oprotten jullie!’ schreeuwen de Belgen op de kade. ‘We willen jullie en jullie koning niet.’

Een jonge meid van Karlijns leeftijd maar in lompen gekleed en met vastgekoekt vuil op haar gezicht, roept op schelle toon: ‘*Vive la République Belgique!*’

De kreet wordt door tientallen anderen overgenomen.

De matrozen delven het onderspit nu steeds meer opstandelingen erin slagen aan dek te klimmen en de bemanning onverschrokken aan te vallen; er wordt gevochten met blote vuisten maar ook met messen, stokken en hamers. Een schot klinkt, het geluid is oorverdovend en even deinzen de opstandelingen achteruit. Maar niet voor lang, het Hollandse machtsvertoon wakkert de vechtlust alleen maar aan.

Karlijn staat op haar tenen en laat haar blik van de een naar de ander flitsen. Haar adem klinkt gejaagd en haar hele lichaam trilt. Nu ziet ze de kapitein van het schip, het is een nog jonge man. Hij heeft donker haar en draagt een indrukwekkend uniform. Tussen zijn vingers houdt hij een sigaar die hij ontspannen naar zijn lippen brengt terwijl hij met iemand in gesprek is. Ogenschijnlijk is hij kalm en niet erg onder de indruk van de muiters op zijn schip.

Karlijns blik gaat naar de achterstevan van de boot. Vanuit haar ooghoek ziet ze nog net dat de kapitein in het ruim afdaalt. Zijn rechte rug en slanke postuur stralen zekerheid uit, ondanks het feit dat zijn mannen door de Antwerpse burgers worden afgeslacht.

Een matroos met Gijs’ postuur staat met zijn rug naar haar toe op het dek. Karlijns armen schieten krampachtig in de lucht en ze zou de man met de kracht van haar blik willen doen omdraaien. Alsof ze inderdaad dat vermogen heeft, haalt de matroos met zijn vuist uit naar een van de arbeiders en draait tijdens die beweging zijn borstkas en gezicht naar de kade. Twee Antwerpenaars springen boven op hem maar in de seconde voor hij neergaat, ziet Karlijn zijn trekken: ze heeft ze nooit eerder gezien.

Een vreemd leeg gevoel overspoelt haar en ze let niet op de matroos die opduikt om zijn in het nauw verkerende maat te hulp te



schieten. Zijn mond staat wagenwijd open, zijn blik is gespannen en zijn blonde haren wapperen in de harde wind. Hij zal brullen, maar dat geluid gaat onder in het tumult om hen heen. Iets doet Karlijn weer opkijken en dan lijkt haar hart even stil te staan. Dat is hem!

‘Gijs!’

Ze schreeuwt zijn naam zo hard ze kan. Ze wil ‘Kijk uit! Achter je!’ roepen en misschien doet ze dat ook, maar ook haar stemgeluid verdrinkt in het rumoer.

De massa op de kade deint en doet haar wankelen op haar benen. Een harde duw in haar rug verbreekt Karlijns evenwicht, ze struikelt voorover en verliest Gijs uit het oog, net nu ze hem gevonden heeft. Een gevoel van razernij maakt zich van haar meester. Nee! Nee! dreunt het door haar hoofd. Ze wil opstaan, iedereen aan de kant schuiven en een einde aan de gevechten maken. Ze moet Gijs van het schip redden. Ze worstelt om zich uit de drukte te bevrijden, maar valt op de grond. Ze kan maar net voorkomen dat er op haar handen wordt getrapt en uit pure haat tegen iedereen die haar belemmert om bij Gijs te komen, bijt ze fel in de harige enkel van de persoon voor haar. Hij schreeuwt en stapt opzij, voor haar ruimte creërend om eindelijk overeind te komen.

Nog voor ze staat, lijkt de wereld met een gruwelijke knal te vergaan en wordt ze teruggeslagen tegen de koude grond. Iets raakt haar zo hard in haar gezicht, dat ze bijna het bewustzijn verliest. Duizelig en niet in staat om helder te denken, blijft ze geknield zitten. Ze hoort paniekerig gegil om zich heen, een prikkende geur dringt in haar neus en maakt haar misselijk. Ze kan haar blik en haar lichaam niet losrukken van de grond, ook al brult haar instinct haar toe dat ze moet opstaan en vluchten. Haar lijf lijkt wel versteend, alsof het één is geworden met de kade.

Een man in naar zweet stinkend werkgoed trekt ruw aan Karlijns arm.

‘Wegwezen, hier, juffer,’ schreeuwt hij in een amper verstaanbaar dialect, en hij geeft haar een harde duw in de richting van de stad.

Ze struikelt een paar passen. De duizeligheid wordt erger en ze brengt een hand naar haar hoofd, waar het steekt. Ze voelt warm kleverig vocht en kijkt versuft naar haar met bloed besmeurde vingers. Om haar heen ziet ze alleen maar fragmenten van gezichten: schreeuwende, openstaande monden en paniekerige ogen. Ze ziet kleuren en een bonte bewegende massa, maar kan er geen geheel van maken.

Help me, denkt ze.

‘Vader,’ kermt ze.

Iemand pakt weer haar arm vast en sleept haar dwingend mee naar de beschutting van de stad.

Hoeveel tijd er sinds die allesverwoestende knal is verstreken, weet ze niet. Een minuut? Een uur? Karlijn is het besef van tijd volledig kwijt. Op haar knieën zit ze op het koude plaveisel van een Antwerpse straat, beschut door de hoge stenen gebouwen om haar heen en niet in staat om op te krabbelen en deze hel te verlaten. Mannen en vrouwen lopen nog steeds verward om haar heen; velen hebben bloed op hun kleren en op hun gezicht of handen. Een klaaglijk gekerm dringt tot haar door. Ze schrikt van een hand op haar schouder en het gekerm stopt. Was ze het zelf?

Een bezorgd gezicht kijkt haar aan boven een zwart habijt: een non. Het lijkt wel alsof alle kerken en kloosters van de stad hun bewoners hebben losgelaten, want de straat ziet zwart en bruin van de pijen. De non vraagt iets, maar de woorden dringen niet tot Karlijn door.

Gijs, denkt ze. Die naam duikt uit de nevelen in haar hoofd op. Ineens weet ze het weer: ze moet naar Gijs. Hij was op het schip.

‘Wat is er gebeurd?’ hakkelt ze en ze duwt zichzelf op en komt wankelend overeind. De deken die iemand ongemerkt om haar schouders heeft gelegd, glijdt van haar af en pijn vlijmt door haar lijf. Maar ze negeert die, zoals ze de non negeert. Karlijn wurmt zich uit haar beschermende handen en strompelt op één schoen en één kousenvoet terug naar de kade.

Ze ziet het water alweer. Nog even onstuimig en door niets te

houden, stroomt de Schelde langs de kade naar zee. Maar waar eerst een schip lag, met tientallen vechtende mannen aan boord, drijft nu een brandende ruïne. Een inferno op ruw water. Daaromheen brokstukken en levenloze lichamen.

Voetje voor voetje schuifelt Karlijn over de keien vooruit. Haar hersenen weigeren uit te leggen in wat voor situatie ze terecht is gekomen. Het beschermde leven dat ze heeft geleid, biedt geen enkel houvast om te kunnen reageren op wat ze nu meemaakt.

Haar ogen staren niet-begrijpend naar een ronde vorm in het water, iets wat bekend lijkt maar toch onduidelijk blijft. Karlijn laat haar blik dwalen en zoekt op de rivier naar helderheid en begrip. Haar hoofd lijkt gevuld met watten die de gedachten absorberen en maar niet duidelijk maken waar ze naar kijkt.

Ondertussen dobbert de harige bal op het water naar haar toe, ketst tegen een stuk hout en draait iets bij. Oor, wang en kaak komen tevoorschijn, maar Karlijn ziet het niet. Draaierig en nog steeds miselijk houdt ze haar ogen gesloten en ze ademt vlug en oppervlakkig.

Een windvlaag laat het afgerukte hoofd naar de kade kijken, de levenloze maar wijd openstaande ogen zijn blauw en omkranst door diepe rimpels. Donker haar waaiert in het water op en neer, heen en weer, alsof het danst. Golven likken aan de rafelige vleesranden van de nek.

Karlijn opent haar trillende oogleden en blikt recht in de dode ogen van het hoofd. Ze slaat haar handen tegen haar gezicht, priemt haar nagels door de huid van haar voorhoofd en krijst tot het zwart wordt voor haar ogen.